

## מראי מקומות- שבועות מ"ז

יכולים להכחיש שטר זה, א"כ אין יכולים ליפטר עצמן אלא בפרעון. וא"כ, אי אית להו דר' אבא, היו מחייבין בני הלזה לשלם, וכמו בנסכא דר' אבא, דעיקר דינו הי' לשלם, ואמר' דכיון דחשוד הוא, ועיקר דין הממון תלוי בהשבעה, ואינו יכול לישבע, ממילא חייב לשלם. וכיון דס"ל דאין בני הלזה משלמין, אלמא דלית להו דר' אבא. וע' בר"ן (כט. בדפי הרי"ף) שהק' להיפוך, ממאי דר' אבא ס"ל דחזרה שבועה למחוייב בה, דלמא לעולם ס"ל במתני' דחזרה שבועה לסיני, דלמא לא אמר דמחוייב שבועה הוא ואינו יכול לישבע אלא בכגון הא, שאין שכנגדו חייב שבועה, אבל היכא שכנגדו ג"כ חשוד, אז אולי י"ל דס"ל דכיון דתקנו שבועה על התובע, דשפיר מפסיד התובע כיון שאינו יכול לישבע. וע"ש שהאריך בביאור סוגיית הגמ'.

(ד) **הוי מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע, וכו'.** הק' תוס' בב"ב (לד.), למה אינו נאמן לומר ידידי חטפי בשבועה במגו שהי' יכול לומר לא חטפי בשבועה, ותי' דאין כאן מגו, דאינו נאמן לומר דהי' מכחיש העד בשבועה. אלא דהק', דאם אין כאן מגו, א"כ מ"ט דרב ושמאל דפליגי על ר' אבא ופטרי בהא דנסכא, הא ודאי אינו נאמן לומר ידידי חטפי בלא מגו, וכמו שאינו נאמן לומר ידידי חטפי היכא שיש ב' עדים שאומרים שחטף. ולכן פ' דבאמת יש כאן מגו, ולכן פטרי רב ושמאל, דנאמן בשבועה במגו דאי בעי אמר לא חטפי. ור' אבא ס"ל דאע"ג שיש לו מגו, מ"מ הרי דין תורה הוא דצריך לישבע להכחיש את העד, ואם אינו יכול לעשות כן צריך לשלם (וברמב"ן שם הוסיף ביאור בזה, דעד שישבע, נאמן העד לגמרי לומר דחטף, ולכן בכה"ג שוב לית לי' מגו כלל נוע' בקובץ שיעורים (שם קמ"ה) דהק' מה בכך דנאמן כשנים, הרי גם במקום שנים יהי' נאמן לומר דשלו חטף אם יש לו מגו, וע"ש שבי' להוכיח מכאן דמגו הוי מדין כח הטענה, ועכשיו אין לו כח של טענה זון). **אולם ברשב"ם שם אי' דלמפטרי' בלא כלום** א"א, שהרי הורע כוחו של מגו. ולדבריו הדרה קו' תוס' לדוכתי', למה צריך הא דמתוך שאינו יכול לישבע לשלם, תיפוק לי'

(א) **תנא פסולא דאורייתא וקתני פסולא דרבנן-** לכאו' יש להק', הא כ' תוס' בב"ק (קח., ד"ה ותרי) דפסול חשוד אינו אלא פסול דרבנן, וא"כ מה שיך לומר דתנא פסולא דאורייתא, הרי כל פסול חשוד הוא מדרבנן. ולכאו' יש ליישב ע"פ מש"כ בחי' ר' ארי' לייב (ח"א, סי' פ"ג, אות ד'), דמש"כ תוס' דהפסול חשוד אינו אלא מדרבנן, היינו דמדאורייתא שבועתו שבועה, אבל גם תוס' מסכים דהדין דאין מוסרין לו שבועה הוא דין דאורייתא, וא"כ שפיר מחלקין בסוגיין בין פסול דאורייתא לפסול דרבנן.

(ב) **תנא פסולא דאורייתא וקתני פסולא דרבנן-** לכאו' משמע דכך כוונת הגמ' לתרץ, דהנזכרים לעיל, דהיינו הנשבעים לשקר, פסולים לשבועה מן התורה, ומשחק בקוביא, וכו', פסולים רק מדרבנן. וכן לכאו' משמע מדברי רש"י בר"ה (כב.), דכ' דמלוי ברבית פסולים לעדות רק מדרבנן, משום דמנפשי' יהיב לי', דפסול מלוה ברבית הוא רק מדרבנן. אולם ע' בר' חננאל, שכ' דמלוי ברבית פסולים דאורייתא, ולדבריו צ"ל דביאור תי' הגמ' הוא דמאריך לשנות פסולים דאורייתא ופסולים דרבנן, דמשחק בקוביא פסול מדרבנן, ומלוה ברבית פסול מן התורה.

(ג) **אבל מת לוה בחיי מלוה, כבר נתחייב מלוה לבני לוה שבועה, ואין אדם מוריש שבועה לבניו- פרש"י,** אלמא היכא דמחוייב שבועה ואין א' מהן יכול לישבע, חזרה שבועה לסיני, ואין כאן לא שבועה ולא פרעון. והק' הרא"ש (ז'), מהו הראי' מכאן דחולקים על ר' אבא דס"ל דמתוך שאינו יכול לישבע משלם, הא לא אמרו אלא דאינם יכולים לישבע. אדרבה, לימא דהיא הנותנת, כמו דהיכא דבני המלוה אין יכולים לישבע מפסידין, ה"ה דהיכא דהחוטף אינו יכול לישבע אמרי' דמתוך שאינו יכול לישבע משלם, וכו' אבא (וע"ע בתוס' בסוף ד"ה מתוך שהק' כע"ז בקיצור). ותי' דאם היו רב ושמאל ס"ל לדין של ר' אבא, א"כ היינו אמרי' דכיון דעיקר הממון תלוי בשטר שביד המלוה, ואין בני הלזה

דאינו יודע, מה יהי המקום לחלק בינו לבין יורשיו, והאם הוי גזה"כ סתם לפטור יורשין בלא טעם.

(ז) **אזהרה לעוקב אחר נואף מנין, ת"ל לא תנאף, לא תנאף- פרש"י**, שנעשה לו אפוטרופוס להרגיל לו נשים לניאוף. וכ' הר"י מיגש דכל שעושה מעשה בדבר שגומר בו באחרונה נקרא עוקב, מלשון עקב שהוא באחרית הרגל. וע"ע **בברכת אברהם** שהביא מהמלאכת שלמה שכ' דאיסור זה נוגע אפי' בחד עברא דנהרא, היכא שלא יהי עובר בלפני עור, מ"מ עובר לאו זה דלא תנאף.

(ח) **אמר רבי, טורח שבועה זו למה- פרש"י**, ולא פירש רבי מאי סבירא ל'י, אי נוטלין בלא שבועה כבן ננס, או יפסיד חנוני בשבועת פועלים. וע' **בבעל המאור** (ל. בדפי הרי"ף) דפי' הא דרבי באו"א, ע"פ גירסתו בהמשנה, דגרס בהא דבן ננס, דהחנוני נשבע ושניהם נוטלים, דהק' על בן ננס, טורח שבועה זו (דחנוני) למה, דמשביעין החנוני ועי"ז חייב הבעה"ב שני תשלומין, מוטב שנשביע הפועלים, שטענתם יותר בריאה, וממילא לשקלו הפועלים מבעל הבית, ועי"י שבועה שלהם יפקעו החנוני, שהרי טענתו לא הי' כ"כ בריאה מעיקרא. וע' **ברמב"ן** במלחמת שם במה שהק' עליו, והוא פי' דבא רבי להק' על הת"ק, דרבי סבר דהת"ק ס"ל דהחנוני נשבע לבעל הבית ונוטל ממנו, והפועלים נשבעים ונוטלים מהחנוני (ע"ש איך שביאר הסברא למה יהי כן), ועי"ז תמה רבי דלמה ישבע החנוני, הרי לא ירויח כלום ע"י שבועתו, והשיב לו ר' חייא דאין זה כוונת הת"ק, אלא דשניהם נשבעים ונוטלים מבעל הבית.

(ט) **זו באה בפנ"ע ומעידה- פרשב"ם** בב"ב (לא:), שלא נחזיקנה בפסולה מספק. והעיר **הקובץ שעורים** (שם, קי"ז), איך מהני חזקה זו להוציא ממון (דהיינו, אם מעידין אח"כ להוציא ממון מחזקתו), הרי הוי חזקת כשרות כנגד חזקת ממון. אע"כ אמרי' דכיון דכבר הוכרע הספק דהעדים, א"כ שוב אין זה חזקה כנגד חזקה, אלא עדים כשרים כנגד חזקה, וזה מהני.

דאין כאן מגו, וא"כ ודאי צריך לשלם. וע' **בקהלות יעקב** (ב"ב, כ"ה) דביאר שיש חילוק בין מגו לפה שאסר, דלמ"ד דאמרי' מתוך שאינו לישבע משלם, א"כ מה שמחייבו היכא דאינו מכחיש את העד, היינו משום כח עדות העד, ואי"צ להודאתו שחטף. משא"כ למ"ד דלא אמרי' מתוך שאינו יכול לישבע משלם, הרי צריך דוקא להודאתו כדי לחייבו. וא"כ, מש"כ הראשונים (דלא כתוס') דאי"ז מגו טוב, דאינו רוצה להכחיש העד, היינו כיון דרק מגו הוא, ולא פה שאסר, כיון דעיקר המחייב הוא מכח העד, למ"ד דאמרי' מתשאל"מ, וא"כ לא מהני היכא שאינו מגו טוב, ואמרי' דצריך לשלם מדין מתוך. אבל למ"ד דלא אמרי' מתשאל"מ, א"כ עיקר המחייב הוא משום הודאתו, וא"כ הוי פה שאסר הוא הפה שהתיר, וא"כ שפיר מהני גם במקום שקשה לו להעיד, כיון דסכ"ס כל החיוב לא בא אלא על פיו. [נע"פ דבריו יש לפרש ש"הרשב"ם הנ"ל, דאף דאין כאן מגו, מ"מ צריך הגמ' לומר דס"ל דמתשאל"מ, דרק משום מה דס"ל דחייב רק מדין מתוך, אמרי' דמגו לא מהני, כיון דעיקר המחייב בא ע"י העד ואין כאן פה שאסר. כנ"ל בכונתו, ע"ש באריכות.]

(ה) **א"ל חמשין ידענא וחמשין לא ידענא, וכו'- כ' הריטב"א** דמכאן למדו תוס' והראב"ד דאין דנין הדין דמחוייב שבועה ואינו יכול לישבע דמשלם במי דלית ל' למידע, דהא כאן אמרי' דהיורשין אין מחוייבין לשלם, אף דאין יכולים לישבע, ומסתמא שהוא משום דלא הוה להו למידע. אבל הביא **דהרמב"ם** ס"ל להיפוך, דמה דדרשינן כן דוקא לגבי יורשין, משמע דרק ביורשין, דאין עיקר חיוב עליהם, וגם לית להו למידע, בזה אמרי' לא אמרי' דמחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם, אבל במי שהעיקר חיוב עליו, אפי' באופן שלא הי' לו לדעת, מ"מ אמרי' דמחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם.

(ו) **אי אמרת בשלמא אביו כה"ג מיחייב, איצטריך קרא למיפטר גבי יורשין, וכו'- הק'** **הרמב"ן**, דלמא לעולם האב פטור מתשלומין, אלא דכוונת התורה לומר דהיורשין פטורין אפי' מלישבע שאין יודעין. ותי' דכיון שהתובע לא טען שידעו היורשין, א"כ פשוט שאין צריכים לישבע כזה [כ"ז בכונתו]. ועוד, מה לי הוא מה לי אביו, אם האב צריך לישבע

למתני' דשניהם גובים מבעל הבית, דבמתני' מה דגובין אינו מדין עדות, אלא מדין בעלי דין, דכל חד אית לי טענה על בעל הבית, דהפועלים אומרים אתה יודע שאתה חייב לנו, ואין אתה יודע אם פרעת לנו. והחנוני טוען דלא אמרת לי לפרועם בעדים, ולכן גובים, אבל כאן יכול הלוח לומר בהדי סהדי שקרי ל"ל (וע"ע בתוס' הרא"ש דכ' כן בקיצור). ושוב הביא יש מי שפי' (והוא דעת בעל המאור) דכיון דנקטי' סתם היינו מתני', היינו אפי' לר' חסדא, וטעמא דמילתא הוא, משום דמה דס"ל לר' חסדא דבהדי סהדי שקרי למה לי, היינו מפני תיקון העולם, וכאן כיון דאיכא דכוותה במתני' דעבוד רבנן תקנה שישקלו שניהם, הכא נמי מוקמינן להו אדינא דכר' הונא, ושקלי תרוייהו [וע"ע הסברא בזה], וכ' הריטב"א דאי"ז מחזור.

(ג) ב' לוין ומלוה א' וב' שטרות, מאי- ע' מש"כ רש"י, וביתר ביאור כ' הר"י מיגש, די"ל דכיון שהמלוה א' הוא, הרי אין לו דרך לדחות, דמ"מ א' מב' השטרות אלו פסול, וכיון שאין ידוע איזה הוא, אומר לו הבא רא' איזה הכשר, והגבה בו, וכיון שאינו יכול להביא רא' כשיבוא לגבות שטר זה מהלוח, אומר לו שמא שטר זה הפסול, וכן חבירו יכול לומר כן, כשבא לגבות ע"י שטר האחר מהלוח. אבל גם י"ל דכיון שהלוי שנים הם, ואע"פ שהמלוה א', כשיבוא לגבות מזה הלוח, יכול המלוה לומר דשטר זה שעליך הוא השטר הכשר, והשני שעל חברך הפסול, וכשיבא לגבות מחבירו בשטר האחר שיש לו עליו, יכול גם לדחותו ולומר דשטר זה שעליך הוא הכשר, ושל חברך הפסול.

(ד) ב' לוין ומלוה א' וב' שטרות, מאי- ע' בספר התרומות (שער כ"ט, חלק ג', הובא בקובץ שיטות קמאי), דמסתברא דשאלת הגמ' הוא דוקא היכא דאתו כוליהו לב"ד בהדי הדדי, אבל היכא דאתא מלוה בהדי חד מינייהו, שפיר יכול לגבות מיני'.

(י) ור"ח אמר בהדי סהדי שקרי למה לי- יש לע', הא איכא להו חזקת כשרות. ופרשב"ם בב"ב (לא:), דאוקי ממונא אחזקי' ולא תוציאנו מספק, שמא העדים פסולים. ולכאור' משמע מדבריו, דרק להוציא ממון לא מהני עדים זה, אבל לשאר עדויות יהיו נאמנים. וכן נקט הקו"ש (שם, קל"א), ולכן הק' דהא כאן אין כאן שום מוחזק, וכמבואר מדברי הרשב"ם לקמן, דאמרי' כאן כל דאלים גבר, ע"ש מה שתי' בזה. אולם ע' בשיעורי ר' שמואל (שם, י"ד), דביאר דאין כוונת הרשב"ם אלא לומר דעדים אלו ספק פסולים הם, ולכן אין עדותם נתקבל, וכיון דאיירי הכא בממון, כ' הנפק"מ לענין ממון, אבל אין הכוונה דוקא לענין ממון. וע"ע בר"י מיגש, דכ' דכיון דאנן סהדי דחדא מינייהו פסולים ואיננו יודעים איזה, פוסלים תרוייהו, ומדבריו משמע דה"ה להחזיק ממון יהי' הדין כן (ולא ביאר דבריו, וצ"ע). וע' בחי' ר' שמעון (כתובות כ"ו, ד"ה אמנם) שהעיר על ר' חסדא מהא דקיי"ל דבשני שבילין אמרי' דלכ"ע מדאורייתא מוקמי' תרוייהו אחזקת טהרה, אף דסתירה הוא, ומ"ש כאן נק' זו ק' להר"י מיגש, אבל להרשב"ם לכאור' י"ל דאח"כ, כ"א מוקמי' אחזקה, אלא שאין חזקה זו יכול להוציא ממון, ואפי' לר' שמואל, י"ל שהוא דין מיוחד בעדות, דצריך להיות העדים ודאי נאמנים כדי לקבלם, ע"ש. וביאר דשאני ב' שבילין, דשם כ"א הוא מסופק מחמת עצמו, ולא מחמת חבירו, וא"כ שפיר יש לאוקים כ"א על חזקתו. אבל כאן הספק נולד ע"י הכחשה גופא, וא"כ אין שייך לדון על כת א' ולא על כת האחר, וא"כ שפיר י"ל דא"א להכשיר שניהם.

(יא) מלוה ולוה ושני שטרות, יד בעל השטר על התחתונה- כ' הרא"ש (סי' י') דמיירי כשהוציא שניהם כאחד בפני ב"ד, אז מגבינן הקטן ושורפין הגדול. ולפי ר' הונא יכול להוציא הגדול בב"ד א', ולא להוציא השני כלל, ואח"כ יכול להוציא השני בב"ד אחר ויגבה על ידה.

(יב) שני מלוין ולוה א' ושני שטרות היינו מתני'- כ' הריטב"א דהיינו לדעת ר' הונא, דכמו במתני' שניהם נשבעים ונוטלים מבעל הבית, כן בכה"ג שניהם נוטלים מהלוח. אבל לר' חסדא אמרי' דבהדי סהדי שקרי למה לי, ושניהם אין יכולים לגבות ממנו, ואינו דומה